

30 APR 2008

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep.

0030 Oslo

Oslo, 28. april 2008

Vår ref.#174280/1

Deres ref. 200800221- /SEB

Høringssvar om ny alderspensjon fra 2010

NITO – Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon - viser til departementets høringsbrev datert 28. januar 2008.

Generelt

NITO har i flere høringssvar tidligere erkjent behovet for en pensjonsreform, og har i så måte akseptert flere av de sentrale prinsippene i reformen. I dette høringsnotatet forventet NITO å se en direkte oppfølging av pensjonsforliket i Stortinget. Etter NITOs syn unnlater dette notat å følge opp flere av de sentrale elementene i nevnte pensjonsforlik, og utgangspunktet vårt er derfor at AID bør lage et nytt høringsnotat før proposisjonen utarbeides og fremlegges Stortinget.

NITOs hovedankepunkter er for det første at denne høringen ikke legger opp til at opptjeningen skal tilsvare 1,35 % av all lønn opp til 7,1 G slik pensjonsforliket fastslår. NITO har tidligere gitt uttrykk for at det er viktig med en klar sammenheng mellom innbetaling, opptjening og uttak. Taket for opptjening er etter NITOs oppfatning satt for lavt, og det blir derfor ekstra viktig å sikre den opptjening forliket i Stortinget resulterte i. For det andre er det lite i dette notatet som imøtegår målsettingen om et enklest mulig pensjonssystem.

Det er likevel en rekke endringsforslag i dette notatet som etter vår erfaring er fornuftige, og som vi ikke ser nødvendig å kommentere. I det videre vil vi hovedsakelig fokusere på de punkter vi mener må betenkes på nytt, eller som departementet spør spesielt om tilbakemeldinger på.

Formålet om enkelhet

Dagens pensjonssystem med folketrygd, tjenestepensjoner og AFP er forholdsvis komplisert, og NITO har ønsket et nytt og enklere pensjonssystem velkomment. En av målsetningene med pensjonsreformen var å lage et enkelt og forutsigbart pensjonssystem hvor den enkelte lett kunne se og forstå sin egen opptjening og mulighetene for å påvirke sitt pensjonsnivå ved ytterligere arbeidsinnsats. Det ville være en stor fordel både for brukerne/kundene og for byråkratiet som skal administrere det.

Det er etter NITOs oppfatning opplagt at den nye ordningen ikke er enklere enn dagens ordning. Vår tolkning er at regjeringen underveis i prosessen har gitt opp denne målsettingen. Regelverket for den foreslåtte alderspensjon, uførestønad og AFP vil medføre at temaet pensjon blir enda mer komplisert i framtiden. Vår bekymring er at brukerne generelt ikke vil forstå systemet som avgjør

inntekten deres over mange år, og at også de som administrerer systemet vil slite med å bruke regelverket konsekvent og korrekt. NITO vurderer det som et rettssikkerhetsproblem at et regelverk som omfatter alle er utilgjengelig for andre enn eksperter.

NITO oppfordrer til at forslagene i høringsnotatet gjennomgås på nytt med det siktemål å forenkle systemet ytterligere. Vi kommer med noen forslag i dette høringssvaret.

Formålet om 1,35 % opptjening

Departementets forslag er at den årlige pensjonsopptjeningen settes til 18,1 prosent av pensjongivende inntekt opp til grensen på 7,1 G. Det forklares med at en slik opptjening vil – sammen med arvegevinst – sikre en pensjon i samsvar med stortingsvedtaket om at det skal tjenes opp pensjonsrettigheter tilsvarende 1,35 % av inntekten for en person som tar ut pensjon fra 67 år gitt levealderen i 2010. NITO påpeker at dette er et regnestykke som definitivt ikke vil holde over tid.

Med en variabel arvegevinst vil vi *ikke* være sikret 1,35 %. Den generelle helsen forventes å stige i takt med forventet stigende levealder, og dermed synker dødeligheten blant yngre. Arvegevinsten blir følgelig mindre, og formålet med 1,35 % oppfylles ikke.

NITO støtter intensjonen om å etablere et bærekraftig pensjonssystem, og har følgelig akseptert behovet for en levealdersjustering. Imidlertid mener vi at mulighetene for å gjøre det nye systemet det minste forståelig for folk flest forsvinner helt med å innføre den såkalte arvegevinsten. Begrepet "arvegevinst" er uheldig i seg selv ved at den fremstiller enkeltes tap som en seier for andre.

Det burde etter NITOs mening også være mulig å redusere antall ukjente faktorer i pensjonsberegningen for den enkelte. NITO anbefaler å kutte hele prinsippet med arvegevinst og øke pensjonsopptjeningen til 20,5 %. Den marginale økonomiske usikkerheten dette innebærer for staten bør være akseptabel.

Aldersgrense - øvre

Etter forslaget skal inntektpensjonen tjenes opp ved arbeidsinntekt gjennom livet til og med 75 år. NITO kan ikke se noen god begrunnelse for å innføre aldersgrense for opptjening. Departementet påpeker at det kan være uheldig at forskjellene i årlig pensjonsnivå blir urimelig store mellom de som tar ut pensjon tidlig og de som tar den ut svært sent. NITO mener at dette er en direkte konsekvens av ordningen med fleksibel pensjonsalder som er en av grunnpilarene i pensjonsreformen. Det er helt i tråd med dette systemet at pensjonenes størrelse vil avhenge av uttakstidspunktet.

NITO ser hensiktsmessigheten ved å ha en grense oppad for uttak, men det bør ikke være styrende for opptjening. Departementet argumenterer videre med at aldersgrensen må fastsettes slik at den ikke bidrar til for store inntektsforskjeller i pensjonssystemet. NITO ser ikke noe godt argument for å hindre at noen får en høy pensjon all den tid det reflekterer at de har stått mange år i arbeid.

NITO mener at dersom en øvre aldersgrense for opptjening skal innføres bør det fremlegges en bedre begrunnelse for å fravike alleårsregelen på dette punktet.

Aldersgrense - nedre

Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter angående om nedre aldersgrense for fastsetting av pensjongivende inntekt i ny alderspensjon skal settes lavere enn i dag. NITO ser det som naturlig at så snart den enkelte får registrert sin inntekt, det vil si fra 13 år, bør også pensjonsopptjening starte.

NITO understreker imidlertid at dette ikke må påvirke departementets oppfatning av opptjeningstidens lengde. De fleste vil ikke ha en betydelig opptjening før ut i tjuårsalderen, og dette må være utgangspunktet i beregningsmodellene.

Tilsvarende som for øvre aldersgrense må det være særskilte skattemessige fordeler for de aldersgrupper som eventuelt ikke skal omfattes av pensjonsopptjening dersom aldersgrensen settes høyere enn 13 år.

Regulering av grunnbeløpet

NITO setter videre spørsmålstegn ved hvordan grunnbeløpet (G) utvikles i framtiden. Vi forstår høringsforslaget dit at regulering av G skal overføres fra Stortinget til regjeringen, men savner en begrunnelse for dette. NITO mener det er hensiktsmessig at dagens ordning for G-regulering videreføres, der den fastsettes av Stortinget og følger lønnsveksten. Dersom G utvikler seg i utakt med lønnsveksten vil det innebære en ytterligere svekkelse av pensjonsopptjeningen for store deler av lønnstakerne når pensjonsopptjeningen er knyttet til G.

Denne usikkerheten bør fjernes ved å legge inn en garanti om at den generelle lønnsveksten skal legges til grunn dersom G får en svakere utvikling enn den generelle lønnsveksten over en tre års periode.

Levealdersjustering

Levealdersjusteringen er et av hovedprinsippene i den nye alderspensjonen, og skal bidra til å gjøre systemet bærekraftig på sikt. Den enkelte kan motvirke effekten av levealdersjusteringen ved å arbeide noe lenger. NITO er i utgangspunktet positive til et prinsipp om at økt levealder dels tas ut i lengre arbeidskarriere og dels i lengre pensjonisttilværelse. Dette forutsetter imidlertid at den generelle helsen også forbedres, slik at arbeidstakere har en helse som gjør dem skikket til en innsats i arbeidslivet.

NITO mener at den generelle helsetilstanden bør måles med jevne intervaller, slik at vi ikke risikerer om noen tiår å ha en arbeidsstokk der en tredjedel er en fare for seg selv og andre ved at de fortsatt er i arbeid.

Grunnlag for fastsettelse av delingstall

Dersom delingstallene beregnes ut fra prognoser for dødeligheten ville det kunne oppstå diskusjoner om hvilke forutsetninger som er mest realistiske. NITO støtter departementets forslag om at delingstallene fastsettes ut fra forventet levealder basert på den aldersspesifikke observerte dødeligheten til tidligere årskull. Observerte dødelighet vil minske mulighetene for uenighet som lettere ville være en følge dersom prognoser ble lagt til grunn.

Forholdstall for dagens alderspensjon

Innføringen av fleksibelt uttak fra 2010 skal etter forslaget også gjelde for dagens alderspensjon. Dette innebærer at størrelsen på pensjonen vil avhenge av uttakstidspunktet. I følge forslaget skal pensjonen justeres for uttakstidspunkt *ved hjelp av et forholdstall som har samme funksjon som delingstallet i ny alderspensjon*, det vil si at det reflekterer gjenstående leveår for årskullet.

For å gjøre pensjonssystemet mest mulig forståelig foreslår NITO at begrepet delingstall benyttes også for dagens alderspensjon så lenge forskjellene mellom delingstall og forholdstall ikke har praktisk

betydning for pensjonistene. Det kan anføres at det ikke justeres for dødelighet før 62 for dagens alderpensjon, slik det gjøres i ny folketrygd.

Pensjonsopptjening for arbeidsledige

NITO støtter forslaget om at pensjonsopptjeningen for arbeidsledige baseres på den arbeidsinntekten man hadde før man ble ledig. Vi stiller oss derimot uforstående til at departementet samtidig foreslår at pensjonsopptjeningen baseres på dagpengegrunnlaget, det vil si tidligere inntekt opp til 6 G. Taket må som ellers være tidligere inntekt opp til 7,1 G, ellers baseres det ikke på den arbeidsinntekten man hadde før man ble ledig.

Det vurderes videre å utvide ordningen med forbedret pensjonsopptjening for arbeidsledige til også å omfatte ufrivillig deltidsarbeidende som ikke mottar dagpenger. NITO vurderer selve ideen som god, men kan ikke se hvordan man kan skille mellom de som er og ikke er faktisk ufrivillig deltidsarbeidende. Finner departementet en praktisk løsning på dette, støtter vi dette forslaget.

Differensiering etter sivilstand

Det foreslås at personer med lav inntektpensjon beholder deler av garantipensjonen, og dermed sikres alle som har vært yrkesaktive en pensjon utover folketrygdens minstenivå. Som i dag skal garantipensjonen differensieres etter sivilstand.

NITO mener prinsippet om at enslige pensjonister får noe høyere pensjon enn de som lever i parforhold er riktig, og at hensikten med dette prinsippet dessverre har vært underkommunisert. Det har i for stor grad blitt oppfattet som at gifte blir straffet, i stedet for at det ses som et tilskudd til de som må ta alle utgifter alene.

Dette prinsippet er allerede blitt vannet ut ved at grunnpensjonen er hevet fra 75 % til 85 % for par. Det er også bra at gruppen definert som minstepensjonister blir langt færre, og at det blir åpenbart at dette er personer som ikke har vært i yrkeslivet eller hatt omsorgsoppgaver.

Kriterium for uttak fra 62 år

I det fremlagte forslaget er tanken at den enkelte kan ta ut pensjon – helt eller delvis – fra 62 år under forutsetning av at årlig pensjon fra 67 år minst skal tilsvare minstepensjonen. NITO ønsker en klargjøring av hva dette innebærer. Er det et nivå tilsvarende dagens minstepensjon som skal legges til grunn, eller er det den nye garantipensjonen det siktes til? I og med at alle er sikret garantipensjonen, spør vi om poenget er at du skal ha tjent deg opp til dette nivået selv. Vi ber om at dette tydeliggjøres i det videre arbeidet.

Regulering

Opparbeidede pensjonsrettigheter er foreslått lønnsregulert. Pensjoner under utbetaling reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Dette skal gjennomføres ved at pensjonen reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosentpoeng. NITO foreslår at man heller bruker et snitt av pris- og lønnsvekst for å unngå underregulering i år med lav reallønnsvekst.

Videre skal garantipensjonen *reguleres med lønnsutviklingen justert for utviklingen i levealder*. Dersom halvparten av reallønnsveksten for lønnstakere gir gunstigere regulering, skal garantipensjonen i stedet reguleres med dette. NITO påpeker at dette grenser til det uforståelige for folk flest, og oppfordrer departementet til å etablere enklere og mer ensartede reguleringsmekanismer.

Pensjonspremie i skattesystemet

NITO støtter departementets syn om at skattesystemet ikke egner seg for å skille ut en egen pensjonspremie. Det er ikke å anbefale en egen pensjonspremie i skattesystemet så lenge pensjonssystemet har en så klar omfordelingsprofil. Hvis arbeidstakere ser på hver likning at de har betalt inn premie av eksempelvis 9 G - men ikke får godskrevet for mer enn 7,1 G - så undergraver det lojalitet og oppslutning om folketrygden.

Endringer i pensjonsgrad

Departementets forslag legger vekt på at pensjonssystemet skal ivareta den enkeltes behov for fleksibel tilpasning mellom arbeid og pensjon, spesielt for å ivareta arbeidstakeres behov for å trappe ned mot endelig pensjoneringstidspunkt. NITO påpeker at dette forutsetter at arbeidsgivere er innstilt på å la ansatte jobbe deltid.

Her kan det være hensiktsmessig å innføre en liknende bestemmelse som i AFP-ordningene, hvor det er lagt opp til at søknad om deltidsstilling *skal* innvilges med mindre særlige forhold tilsier at det ikke er hensiktsmessig å dele opp stillingen.

Med vennlig hilsen

Marit Stykket
President

Gisle Frantzen Lie
Utredet